

EKO SKLAD
SLOVENSKI OKOLJSKI
JAVNI SKLAD

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE,
PODNEBJE IN ENERGIJO

PIC – Pravni center za varstvo človekovih pravic in okolja
Metelkova 6
1000 Ljubljana
in
Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS)
Tržaška 2
1000 Ljubljana

Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo
Langusova 4
1000 Ljubljana
Direktorat za podnebje

Ljubljana, 26.5.2025

Zadeva: **Pobuda za ambiciozno vključitev na naravi temelječih rešitev v nacionalno strategijo podnebne prilagajanja**

Naslovno ministrstvo v skladu s 5. členom Evropskih podnebnih pravil (Uredba (EU) 2021/1119) pripravlja osnutek nacionalne strategije prilagajanja. Pri tem sledi Smernicam o strategijah in načrtih držav članic za prilagajanje (obvestilo komisije (2023/C 264/01)). Te poudarjajo pomen na naravi temelječih rešitev (NTR) za podnebno prilagajanje in pričakujejo, da bodo takšne rešitve eden izmed pomembnejših ukrepov podnebne prilagajanja.

Podpisani organizaciji se posvečata povezanosti podnebne in biodiverzitetne krize ter njenemu skupnemu in povezanemu reševanju, posebno pozornost pa namenjata pomenu na naravi temelječih rešitev za podnebno prilagajanje.¹ V okviru tega delovanja smo se poglobljeno poučili o standardu IUCN (International Union for Conservation of Nature) za na naravi temelječe rešitve. **Zato v nadaljevanju podajamo nekaj poudarkov za vsebinsko čim bolj pravilno vključitev na naravi temelječih rešitev v skladu s standardom IUCN v nacionalno strategijo podnebne prilagajanja.**

I. Opredelitev na naravi temelječih rešitev

1. Terminologija: Smernice o strategijah in načrtih držav članic za prilagajanje (v nadaljevanju: Smernice) v slovenskem prevodu pojma »nature-based solutions« ne prevajajo pravilno. Od začetka pojavljanja tega pojma v dokumentih EU so bili v slovenskih prevodih teh dokumentov uporabljeni zelo

¹ Projekt Zagovorniki okolja – Narava za podnebje, <https://zagovorniki-okolja.si/narava-za-podnebje/>

Projekt Zagovorniki okolja – Narava za podnebje financirata Eko sklad in Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo iz sredstev Sklada za podnebne spremembe. Za mnenja, predstavljena v tem dokumentu, so izključno odgovorni avtorji dokumenta in ne odražajo nujno stališč Ministrstva za okolje, podnebje in energijo in Eko sklad..

različni izrazi, s časom pa se je **uveljavil dobesedni prevod “na naravi temelječe rešitve”**.² Prevod Smernic uporablja pojem »sonaravne rešitve«, ki pa ni uveljavljena slovenska sopomenka za na naravi temelječe rešitve, ki so opredeljene v originalu Smernic. Na našo pobudo je predstavništvo Evropske komisije v Sloveniji prevajalsko službo tudi opozorilo na ugotovljene nedoslednosti prevodov.

2. Definicija: Kot je predstavljeno v prispevku pod opombo 2, so ključne naslednje opredelitve na naravi temelječih rešitev:

- definicija IUCN, po kateri so na naravi temelječe rešitve **ukrepi za varstvo, trajnostno upravljanje in obnovo naravnih in spremenjenih ekosistemov, ki učinkovito in prilagodljivo obravnavajo družbene izzive ter hkrati zagotavljajo dobrobit ljudi in koristijo biotski raznovrstnosti**.³
- opredelitev Evropske komisije, ki je na naravi temelječe rešitve opredelila 2015 kot rešitve, ki jih navdihuje in podpira narava, so stroškovno učinkovite, hkrati pa zagotavljajo okoljske, družbene in gospodarske koristi ter pomagajo graditi odpornost na učinke podnebnih sprememb. Take rešitve prinašajo več narave in bolj raznolike naravne značilnosti ter procese v mesta, krajine in morske krajine z lokalno prilagojenimi, učinkovitimi in sistemskimi posegi.⁴
- Združeni narodi so leta 2022 na naravi temelječe rešitve opredelili kot aktivnosti varstva, ohranjanja, obnove, trajnostne rabe in upravljanja naravnih ali preoblikovanih kopnih, vodnih, obalnih in morskih ekosistemov, ki učinkovito in prilagodljivo obravnavajo socialne, okoljske in gospodarske izzive ter hkrati zagotavljajo dobrobit ljudi, ekosistemske storitve, odpornost in koristijo biotski raznovrstnosti.⁵
- v Sloveniji so na naravi temelječe rešitve opredeljene v predlogu Podnebnega zakona⁶ kot »ukrepi za zaščito, obnovo in trajnostno upravljanje naravnih ali spremenjenih kopnih, sladkovodnih, obalnih in morskih ekosistemov, ki uporabljajo ali posnemajo naravne procese, s katerimi učinkovito in prilagodljivo specifičnim ekološkim, socialnim in kulturnim razmeram posameznega območja obravnavamo socialne, gospodarske in okoljske izzive trajnostnega razvoja, ob hkratnem zagotavljanju družbene blaginje, ekosistemskih storitev, odpornosti ekosistemov ter ohranjanja in obnove biotske raznovrstnosti“

II. Pomen na naravi temelječih rešitev

Na naravi temelječe rešitve so resda le eden izmed možnih konceptov trajnostnih rešitev (trajnostne so lahko npr. tudi rešitve zeleno-modre infrastrukture), vendar pa so edine z velikim transformativnim potencialom preoblikovanja delovanja družbe, saj se **rešitve znotraj tega koncepta iščejo na ravni**

² Pojasnjeno v prispevku Na naravi temelječe rešitve – pot do podnebnega prilagajanja, <https://zagovorniki-okolja.si/2024/09/17/na-naravi-temeljece-resitve-pot-do-podnebnega-prilagajanja/>

³ Nature-based Solutions to address global societal challenges, 2016, IUCN, <https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/2016-036.pdf>

⁴ Towards an EU Research and Innovation Policy Agenda for Nature-Based Solutions & Re-Naturing Cities, Final report of the Horizon 2020 expert group on 'Nature-based solutions and re-naturing cities', 2015, Evropska komisija, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/fb117980-d5aa-46df-8edc-af367cddc202>

⁵ Resolution adopted by the United Nations Environment Assembly on 2 March 2022 <https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/39864/NATURE-BASED%20SOLUTIONS%20FOR%20SUPPORTING%20SUSTAINABLE%20DEVELOPMENT.%20English.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

⁶ Predlog Podnebnega zakona za obravnavo Vlade RS 24.4.2025 (17. točka 4. člena)

vzrokov, ne problema. Dočim ukrepi obnove narave predstavljajo »odplačilo dolgov« naravi, ki smo jo globalno pretirano uničili in izčrpali (Slovenija ima dan ekološkega dolga že v aprilu), predstavljajo na naravi temelječe rešitve nov način delovanja, da v bodoče ti »dolgovi« naravi ne bodo več nastajali. Na naravi temelječe rešitve se osredotočajo na reševanje enega ali več družbenih izzivov in so pri tem usmerjene v ohranjanje, obnovo in trajnostno upravljanje ekosistemov, s tem pa zagotavljajo dolgoročne okoljske, družbene in ekonomske koristi. Zato je v mednarodnem prostoru koncept na naravi temelječih rešitev prepoznan kot **krovni (»umbrella«) koncept**, ki ne tekmuje z drugimi aktualnimi, k naravi usmerjenimi koncepti (kot npr. ekosistemski pristop), ampak jih vključuje. Smernice prepoznavajo ta potencial in poudarjajo številne pozitivne in dolgoročne učinke takih rešitev na različnih področjih družbe in narave in jih umeščajo med t.i. »win-win« scenarije rešitev. Niso pa alternativa za ohranjanje (in obnavljanje) narave.

III. IUCN standard za na naravi temelječe rešitve

IUCN je kot vodilna globalna mreža znanja glede na naravi temelječih rešitev razvil standard, po katerem se lahko določeni ukrepi štejejo za na naravi temelječe rešitve⁷ in vodnik za uporabo standarda.⁸ To je izredna pridobitev v pomoč uveljavljanju na naravi temelječih rešitev in preprečevanju zavajanja s poimenovanjem »na naravi temelječe rešitve« tistih ukrepov, ki to niso. Slovenija kot članica IUCN bi morala bolje poskrbeti za prenos tega znanja na nacionalno raven.

Na naravi temelječe rešitve obravnavajo najmanj enega od družbenih izzivov, tako da pri tem izboljšujejo stanje biodiverzitete, oblikovane in izvedene pa so na vključujoč način in transdisciplinarno. Skladno z globalnim standardom morajo ukrepi izpolnjevati osem meril, ki so podrobneje opredeljena s skupno 28 kazalniki. Pri tem je presojevalcu v pomoč orodje IUCN za samostojno presojo izpolnjevanja meril.⁹ IUCN za uporabo standarda izvaja tudi izobraževanja.¹⁰ **Merila**, ki določajo na naravi temelječe rešitve (NTR), so:

- 1. merilo - NTR učinkovito obravnavajo enega ali več družbenih izzivov:** blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje, zmanjševanje tveganja naravnih nesreč, družbeno-ekonomski razvoj, zdravje ljudi, prehranska varnost, varnost oskrbe z vodo, degradacija okolja in izguba biotske pestrosti (problem je treba identificirati, prav tako tudi njihove vzroke in posledice, lokacijo in njihov obseg);
- 2. merilo - Oblikovanje NTR temelji na celostnih informacijah o pokrajini:** to ne pomeni nujno, da mora biti rešitev zasnovana na regionalni ravni, vendar pa mora upoštevati kontekst širšega geografskega in družbenega prostora, na katerega bo rešitev vplivala (interakcije med ekonomijo, družbo in ekosistemi, integracija z drugimi rešitvami, sinergije med sektorji, identifikacija in naslavljanje tveganj izven rešitve);
- 3. merilo - NTR zagotavljajo izboljšanje stanja biotske raznovrstnosti in celovitost ekosistemov:** za to je treba izhodiščno stanje dobro poznati, dosežena pa mora biti neto korist za biotsko raznovrstnost in celovitost ekosistemov;

⁷ IUCN Global Standard for Nature-based Solutions , <https://portals.iucn.org/library/node/49070>

⁸ Guidance for using the IUCN Global Standard for Nature-based Solutions, <https://portals.iucn.org/library/node/49071>

⁹ IUCN online Self-assessment tool, <https://nbs-sat.iucn.org/>

¹⁰ Npr. <https://iucn.org/events/coursetraining/professional-certificate-iucn-global-standard-nature-based-solutionstm-0>

4. merilo - NTR so ekonomsko izvedljive in vzdržne: zato je treba identificirati vse neposredne in posredne koristi in stroške tega in alternativnih ukrepov in možnosti financiranja (npr. stroške vzdrževanja);

5. merilo - NTR temeljijo na opolnomočenju deležnikov ter vključujočem in transparentnem procesu upravljanja: v procesu se identificirajo in opolnomočijo vsi deležniki, sodelovanje pa temelji ne medsebojnem spoštovanju in enakosti, pri čemer se angažira znanje vseh;

6. merilo - NTR pravično uravnotežijo kompromise med glavnimi cilji rešitve in nadaljnjim zagotavljanjem večstranskih koristi: upoštevajo, vrednotijo in tehtajo se večplastne kratkoročne in dolgoročne koristi NTR in se pravično uravnotežijo;

7. merilo - NTR se upravlja prilagodljivo in na podlagi dokazov: to vključuje spremljanje stanja in sprotno učenje in prilagajanje skladno z novimi dejstvi v prostoru;

8. merilo - NTR so trajnostne in ustrezno vključene v pravni okvir: tako spodbujajo **transformativne spremembe** k trajnostnemu razvoju (»mainstreaming«).

Merila so tudi odličen pripomoček za komuniciranje različnim deležnikom o tem, kaj so na naravi temelječe rešitve in sicer: v svojem bistvu naslavlja družbene izzive (1), zasnovane pa morajo biti na širši ravni - geografski in družbeni (2). Naslanjajo se na osnovne elemente trajnostnega razvoja – doseči je treba izboljšanje stanja biotske raznovrstnosti (3), ekonomsko morajo biti izvedljive (4) ter vključujoče upravljane (5). »Win-Win« scenariji ni vedno takoj možen, zato morajo skrbno uravnotežiti razmerje med kratkoročnimi in dolgoročnimi koristmi (6). Rešitve se upravljajo tako, da se sproti prilagajajo (7), morajo pa se tudi integrirati v širše družbene politike (8).

Hkrati merila predstavljajo **možnost preverjanja ukrepov, ki se oglašujejo kot na naravi temelječe rešitve**, saj niso vse v ohranjanje in obnovo narave usmerjene rešitve tudi na naravi temelječe rešitve. Še manj so to delno »ozelenjene« pretežno gradbeno inženirske rešitve.

V. Predlogi

Pri pripravi nacionalne strategije prilagajanja naj se glede na naravi temelječih rešitev upošteva:

1. kot prevod izvirnega angleškega izraza »nature-based solutions« naj se dosledno uporabi pojem "na naravi temelječe rešitve"; uveljavi se tudi kratica "NTR";
2. vključi naj se osem meril IUCN globalnega standarda za na naravi temelječe rešitve, skupaj z navedbo vira za standard in smernic za izvajanje standarda, in priporočilo za uporabo IUCN spletnega orodja za samostojno presojo izpolnjevanja meril;
3. opredeli naj se ukrep, da država zagotovi usposabljanja za oblikovanje na naravi temelječih rešitev s priporočeno uporabo IUCN orodij (lahko v okviru platforme Narcis, ki že združuje strokovnjake z znanji za obnovo narave in na naravi temelječe rešitve);
4. priporočilo, da se pri snovanju na naravi temelječih rešitev vključi v projekt vključi tudi oseba s pridobljenim znanjem glede na naravi temelječih rešitev (skladno s predhodno točko).

Pripravili:

mag. Senka Šifkovič, PIC

dr. Urška Koce, DOPPS

V vednost: Ministrstvo za naravne vire in prostor, Tržaška 48, 1000 Ljubljana